

1. kis-ZH feladatok

1. Egy lepke az alábbi helicális pályán halad egy petróleum lámpa felé:

$$\mathbf{r}(t) = \mathbf{e}_x b \sin(\omega t) + \mathbf{e}_y b \cos(\omega t) + \mathbf{e}_z ct^2 \quad (1)$$

Henger-koordinátarendszert használva mutassuk meg, hogy a lepke gyorsulásának nagysága időben állandó, ha tudjuk, hogy a b , c , ω paraméterek sem függenek az időtől!

2. Dolgozzunk kétdimenziós parabolikus koordinátarendszerben:

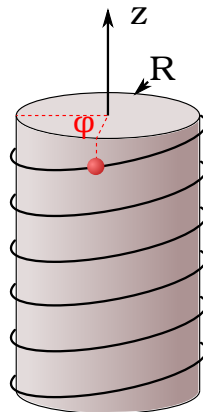
$$\begin{aligned} x &= \frac{1}{2}(u^2 - v^2) \\ y &= uv \end{aligned} \quad (2)$$

Határozzuk meg az $\mathbf{e}_u$ és $\mathbf{e}_v$ egységvektorokat, illetve ezek időderiváltjait!

3. Egy szuperszonikus repülővel végigfotózzuk a földet, azonban technikai okok miatt mindig pontosan a helyi nap szerinti délben kell tartózkodnia, azaz együtt kell forognia a Földdel. Ha a repülő állandó 500 m/s sebességgel repül, akkor hogyan változik a földrajzi szélessége?
4. Egy molylepke állandó sebességgel repül egy fényforrás körül úgy, hogy sebességvektora állandóan α szöget zár be a rá eső fény sugarával. A lepke végig egy síkban mozog és a fényforrás is ebben a síkban van. Írja le a lepke pályáját polárkoordinátarendszerben!
5. Egy tömegpont egy R sugarú hengerre felcsévélte egyenletes C menetemelkedésű spirális pályán mozog, melyet hengerkoordinátarendszerben az alábbi két egyenlet definiál:

$$\rho \equiv R, \quad z(\varphi) = C \varphi.$$

Egy tömegpont ezen a pályán mozog $\dot{\varphi} = \omega_0$ szögsebességgel úgy, hogy a $t = 0$ időpontban a $\varphi = 0$ -val jellemzett pontból indul.

- (a) Írja fel a tömegpont mozgását leíró $\rho(t)$, $\varphi(t)$ és $z(t)$ függvényeket!
- (b) Adja meg a tömegpont $\dot{\mathbf{r}}(t)$ sebességvektorát az $\{\vec{e}_\rho, \vec{e}_\varphi, \vec{e}_z\}$ bázisban kifejtve!
- (c) Adja meg a tömegpont $\ddot{\mathbf{r}}(t)$ gyorsulásvektorát az $\{\vec{e}_\rho, \vec{e}_\varphi, \vec{e}_z\}$ bázisban kifejtve!
- (d) Egy adott t időpillanatban meghatározott sebesség- és gyorsulásvektor segítségével fejezze ki a pálya görbületi sugarát!

2. Gyakorló feladatok

Gy1. **Beadható** Vizsgáljuk egy repülő gyorsulását a földhöz rögzített gömbi koordinátarendszerben! Vegyünk egy konkrét esetet, mondjuk egy Budapest-London járatot, és vegyünk fel realiztikus adatokat. Tegyük fel, hogy a földhöz rögzített gömbi koordinátarendszerben a pálya leírható lineáris $\theta(t)$, $\varphi(t)$ függvényekkel! Ez nyilvánvalóan csak egy közelítés, hiszen a valódi pálya (lényegében gömbi főkör) nem lesz egyenes a $\theta - \varphi$ koordinátákban, de rövid utakra ez jó közelítés. Az adatok felvétele után vegyük hozzá a föld forgását, és adjuk meg így a pályát egy külső inerciarendszerhez rögzített gömbi koordinátarendszerben! Számoljuk ki a gyorsulásvektort a gömbi bázisban, és vizsgáljuk meg a különböző tagok nagyságát! Hogyan viszonyulnak ezek egymáshoz, illetve a nehézségi gyorsuláshoz?